

TORMAY CECILE ÉS A KRITIKA.

Nem tudok tárgyilagos hűvösséggel beszélni Tormay Cecileről. Legalább is *most még* nem tudok. Ez magyarázza, hogy ha szólok róla, magamról is szólnom kell.

Sokat köszönök neki. Ő adott alkalmat, ő adott teret nekem, hogy színi-bíráló legyek. Amit addig effélet írtam, az csak egy-két elszórt cikk volt. Amikor a *Napkelet* megindult, Horváth János egyetemi tanár úr felszólított színházi kritikák írására. Akkor azonban még nem volt szó rendszeres, minden számban megjelenő beszámolóról. Az első színi-bírálat megjelenése után Tormay Cecile kívánta, hogy állandósítsuk s rovattá képezzük ki.

A legnagyobb szabadságot biztosította a kritikusnak. Egyetlenegyszer kért csak meg, hogy enyhítsek a bírálat hangján. Egy fiatal, tehetséges dráma-író egyik első színpadi művéről volt szó. A bizony elég gyöngécske darabnak én t. i. alaposan nekimentem. Tormay Cecile elolvasta a kéziratot s levelet írt nekem, hogy nem bánja, ha a darabról megírom, hogy rossz, de a hang ne legyen olyan támadó s biztatást is tartalmazzon a szerző felé, akit ő tehetségesnek tart. Teljesítettem a kívánságát, de megvallom, nem szívesen. Most azonban — másfél évtized távolságából nézve az esetet, belátom, hogy Tormay Cecilenek volt igaza.

Másik emlékezetes esetem vele, valósággal megható. Egy nagybefolyású szerzőnek, egészen rossz írásművéről volt szó. A darab pár előadás multán lekerült a műsorról s ha jól emlékezem, a *Napkelet* sujtó bírálata akkor jelent már meg, amikor a közönség szinte el is felejtette a bemutatót. A szerző Tormay Cecile sugalmazásának tulajdonította a kemény kritikát — pedig ilyesmiről szó sem volt — s kellemetlenségeket szerzett miatta a kiváló írónak. Én magam csak évek múlva értesültem a bonyodalomról, Tormay Cecile titkolta előttem, ameddig csak titkolni tudta.

... Tormay Cecilet finom és mégis határozott egyénisége, éles ítélőképessége, az irodalmi élet bonyolult viszonyaiba való belátás adománya, mozgalmas és tevékeny temperamentuma valóban predestinálta arra, hogy írói kört gyűjtsön maga köré s hogy irányítójuk legyen.

Aki mellette működött, az csak kegyelettel és hálával emlékezhetik meg róla.

Galamb Sándor.

EGY EGÉSZ NEMZET VOLT A CSALÁDJA:

Meglátott minket, vidéki írókat is. Nem divatból, de mert integrálisan magyar volt irodalompolitikájában is. A szelleme világított, a szíve, amit mindig úgy takart, melegített. Nagyasszony volt: az első magyar nő, aki Európának is írt, de a szíve mégis a magyar szenvedése maradt.

Mikor régebben találkoztam vele a *Napkelet* összejövetelein, valami állandó borongást láttam klasszikusan nemes homlokán. Akkor nem értettem. Most tudom, hogy a magyar milliók bánatfelhője volt az. És ha most a halál szent távlatában összerakják Tormay Cecile nagy egyéniségének mozaikját, én a legszebb mozaikszemre ezt írnám: «Lelkében anya volt. Egy egész nemzet volt a családja».

Békesfehérvár, 1937. április 14.

vitéz Szarka Géza.